

ALFÀBEGA ('OCIMUM BASILICUM L.')

També jo estic content, Maulayya, per la teua decisió de tornar a viure a la Marina, al teu secà de moscatells i de llimeres de la font de la Falzia, després de tants anys a València, la versàtil Tyris del nostre cor. Estic content perquè, entre d'altres avinenteses, tornarem a visitar junts el Montgó, i, a la fi, podré aconseguir que, enguany, em presentes les dones de la teua comarca que tant estimen les alfàbegues, alfàbigues o aufàbegues, i a l'estiu les ofrenen a la Verge.

Més encara que la murta, que dels carrers primaverals és la reina; o la ruda, que amb la seua presència de la salut de la casa té cura; o el romer, el llorer i l'olivera, que amb els seus rams beneïts la preserven dels llamps i de les pedregades; o l'orenga, la pebrella i l'herba-sana que se n'entren fins les entranyes de la cuina; i, encara i tot, el cast espígol, que amb el seu pulcre perfum les cambres saneja, és l'alfàbega l'herba que, després d'estar present en l'hort, en la finestra i en la cuina, més fonament s'endinsa en la casa, la que més íntimament hi penetra, fins el cor de l'estança més íntima, el tàlem, la cambra nupcial.

Quin és el secret de l'alfàbega, Maulayya? D'aquesta planta tendral i delicada que ens arriba de la més antiga Índia i porta un sonor i evocador nom àrab? Quin misteri palpita en el cor del seu olor? Aquesta olor que la ciència anomena *olor reial*. L'olor de les seues fulles ovals i d'un fosc i fresc color verd?

Per què aqueixa antiga i íntima volença femenina per l'aufàbega, Maulayya? D'on aquest bell costum popular, tan arrelat d'antic a tot el país, de cultivar alfàbegues les dones amb tanta cura i gust, sobretot les xiques, les novençanes i fadrines? I el de posar, a la primavera i a l'estiu, cossiols d'aquesta planta fullosa i olorosa als balcons i finestres de les cases i alqueries?

Fins i tot l'alfàbega, "que aclareix el cor i lleva les penes", dóna nom i és l'innocent i eficaç reclam d'amor en un dels contes populars valencians més coneguts i encisadors.

Reclam, elixir i averany del bon amor, l'alfàbega és una planta de clara significació eròtica. A Lleida l'anomenen *herba de fer-se estimar*. Una planta que simbolitza la virginitat pletòrica, l'amor fecund de la donzella enamorada, de la dona jove i casadora. En qualsevol cas, antany, la nit de noces no podia faltar mai l'olorosa alfàbega en la màgica penombra de la cambra nupcial.

Però allò més singular d'aquesta aromàtica herba és el seu vincle amb el culte de la Mare de Déu Gitada o de l'Assumpció o Mare de Déu d'Agost, també coneguda popularment com la *Mare de Déu de les Alfàbegues*, la festa de la qual se celebra, curiosament i significativa-

ment, en la mateixa data que antany els romans celebraven els festivals de la dea Diana, la Diana Nemorensis, personificació de la prolífica natura virginal.

En algunes de les poblacions valencianes on encara se celebra la festa de les alfàbegues, com Bétera, Elx, Gata o Palma de Gandia, aquesta va unida a la tradició del seu cultiu exclusiu, a fi de criar les alfàbegues més grans per a la festivitat, que corre a mans de les festeres o majoralesses de la Mare de Déu, i constitueix tot un ritus i un secret d'aquestes dones o famílies, que rivalitzen noblement; i a fastuoses processons amb les fadrines bellament i barrocamment abillades, en les quals és costum traure les alfàbegues més monumentals al carrer i a ornar amb elles l'església i ofrenar-les a la Verge.

Aquesta relació de la fosca i aromada alfàbega amb la subtil i sagrada essència de la feminitat també ha estat bellament copsada i expressada pels més genials poetes nostres com Maragall, Estellés o Urban, que tu, Maulayya, millor que no jo coneixes:

veies el cos adolescent dempeus / com una vaga i delirant alfàbega / dins de la safà; li corria l'aigua / per sobre els muscles, vers els pits i vers / el ventre llis, i l'entreuix gratíssim.

No crec, Maulayya, que ningú pugui mai revelar el secret de l'olor de l'alfàbega, que com el de la dona, la vida o la poesia, és fascinant però inescrutable per a la raó, i només amb la llum del cor podem una mica comprendre'l.

JOAN PELLICER I BATALLER



© Joan Pellicer i Bataller